

SVET POD TRIGLAVOM 3

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

za prebivalce, obiskovalce, prijatelje in podpornike

LJUDJE V PARKU NARAVA
KAJ DELAMO KULTURNA DEDIŠČINA
NAŠI DONATORJI KMETIJSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA
INFORMACIJE NARODNI PARK V SVETU

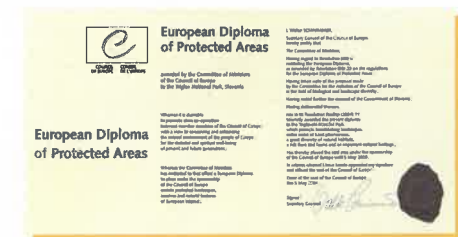
DIPLOMA SVETA EVROPE TRIGLAVSKEMU NARODNEMU PARKU

Diplomo Sveta Evrope za zavarovana območja je v letu 2004 prejel Triglavski narodni park.

Prestizna nagrada Diploma Sveta Evrope za zavarovana območja je velika čast, hkrati pa tudi obveza za ustrezne ukrepe in varovanje na zavarovanem območju. Triglavski narodni park si je priznanje pridobil zaradi svoje izjemnosti ter ustreznega varovanja in upravljanja.

Izjemnost Triglavskega narodnega parka je predvsem v tem, da vse pestrosti naravnih in kulturnih vrednot nikjer drugje v Evropi ne najdemo na tako enotno zaokroženem prostoru, kot so Julijske Alpe v Sloveniji. Izrazita vrednost in 'primerjalna prednost' je izjemen preplet različnih tipov krajine, celovitost pojavljanja kraških fenomenov, število in raznovrstnost habitatov, razširjenost naravnih vrednot glede na nadmorsko višino in lego v parku, bogastvo flore in favne in kulturna dediščina. Varstvo, ohranitev ter upravljanje na celotnem velikem območju parka so dinamični in primerni. Na podlagi teh razlogov so ugotovili, da je Triglavski narodni park nedvomno izjemen v evropskem merilu. Evropsko Diplomo so Triglavskemu narodnemu parku podelili zato, da bi s tem podprli dosedanje upravljavske ukrepe in uveljavili mednarodne varstvene standarde za kar najboljše varstvo vrednot, ki jih naš park ima.

DIPLOMA SVETA EVROPE

Svet Evrope je medvladna in meddržavna organizacija, ustanovljena leta 1949. Polnopravna članica je tudi Republika Slovenija. Evropsko diplomu za zavarovana območja so uvedli leta 1965. Pri podelitvi diplome se upošteva izjemnost območja, evropska pomembnost z vidika ohranjanja naravne in krajinske pestrosti ter tudi pomen zavarovanega območja za znanstvene, kulturne, estetske in rekreacijske namene. Evropska diploma je tesno povezana z ustreznim načinom ter izvajanjem varovanja, ki integralno vključuje elemente ohranjanja narave in sonaravnega razvoja z nekaterimi primernimi človekovimi dejavnostmi.

Reportaža - ljudje v parku	4
Narava	6
Raziskave	8
Kmetijstvo in razvoj podeželja	9
Kulturna dediščina, Etnologija planinskega pašništva	10
Osemdeset let TNP	12
Naravovarstvena nadzorna služba	13
Nove parkovne poti	14
Naši prijatelji in partnerji, Informacije	15

Podelitev Diplome Sveta Evrope za leto 2004 Triglavskemu narodnemu parku.

Slovesna podelitev diplome za zavarovana območja je bila v Trenti 24. maja. Slovesnost smo združili s praznovanjem evropskega dneva parkov in z 80-letnico TNP. Evropsko diplomu je Triglavskemu narodnemu parku podelila gospa Catherine Roth, direktorica Direktorata za kulturo ter kulturno in naravno dediščino pri Svetu Evrope.

Martin Šolar

SVET POD TRIGLAVOM je časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom.

Uprava Triglavskega narodnega parka
Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled
Tel.: 04/ 578 02 00, faks: 04/ 578 02 01
E-pošta: triglavski-narodni-park@tnp.gov.si
www.tnp.si

Izdal in založil: Javni zavod Triglavski narodni park
Glavni in odgovorni urednik: Janez Bizjak

Uredniški odbor:

Janez Bizjak, Jože A. Mihelič, Martin Šolar

Avtorji fotografij:

M. Albinini (str. 12, 13, 14), J. Bizjak (str. 4, 5, 8, 15, 16),

J. Dobravec (str. 6, 7), T. Lukan - Klavžer (str. 10),

S. Klemenc (str. 15), D. Koren (str. 9), J. Prah (str. 14),

J. A. Mihelič (maslovnica, str. 11, 12, 14, 16), P. Ravnihar (str. 13),

M. Šolar (str. 2, 10, 13, 14, 15), I. Zakotnik (str. 10)

Lektoriranje: Jana Cedilnik

Oblikovanje in prelom: Boris Ahac

Tisk: Medium d.o.o., Žirovnica

Naklada: 5000 izvodov.

Tiskano na okolju prijaznem papirju.

Bled, december 2004

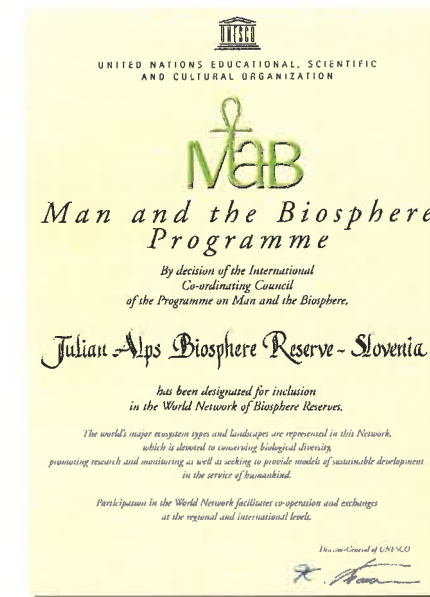
UNESCO - MAB, BIOSFERNO OBMOČJE JULIJSKE ALPE

Urad UNESCO v Parizu je 10. julija 2003 sprejel sklep o vključitvi Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka v mednarodno mrežo biosfernih območij MAB (Man and Biosphere - Človek in biosfera). Diploma je bila slovesno podeljena 15. 9. 2003, predala pa jo je direktorica Urada slovenske nacionalne komisije za UNESCO gospa Zofija Klemen Krek. Strokovne podlage je nekaj let pripravljala Triglavski narodni park ob strokovni in finančni pomoči Urada slovenske nacionalne komisije za UNESCO. Julijske Alpe so postale del svetovne mreže vzorčnih (modelnih) regij trajnostnega razvoja. Svetovna mreža MAB obsega 440 območij v 97 državah. Slovenija se je s tem sklepom prvič vključila v mrežo MAB.

Izbrano biosferno območje, ki ima krovni in promocijski status UNESCO, omogoča prebivalcem in lokalnih skupnostim nove razvojne priložnosti, strokovnjakom nove izzive in obiskovalcem nova doživetja. Diploma MAB, podeljena leta 2003, je priznanje mednarodne pomembnosti območja Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka.

Se zavedamo pomembnosti tega priznanja?

Janez Bizjak

UVODNIK

Spostovane bralke in bralci!

Neenavdno vlažno poletje in podobna jesen sta nas spremljala v tem prestopnem letu. Vse se je razlikovalo od lanskega sušnega leta in različno ocenjujemo tako imenovano sezono v parku. Če je nekdo zadovoljen, ker zaradi slabega vremena ni bilo preveč obiskovalcev, mora prav gotovo vedeti najmanj to, koliko jih je dovolj ali ravno prav. Tako preidemo na vprašanja merjenja dogodkov in poročanja o stanju. Za to potrebujemo podatke in dovolj natančno tudi s konkretnimi podatki opremljene cilje, smotre in kriterije. In tu so težave! Napovedanega novega zakona ni. Minister je rekel, da bomo s starim še vedno lahko delovali. Nekaj strokovnjakov je veselih, da takega, kot je bil predlagan, nismo sprejeli, drugi pripravljajo novega ali obnovljenega. Ob tem ne vem, kaj je bilo sprejeto ali kaj je bilo na koncu ponujeno državnemu zboru. Uspel je prenos IUCN-standardov ter določitev con in dosegli smo nekaj strateških soglasij z velikimi organizacijami civilne družbe - lov in planinstvo smo uskladili. Marsikaj pa ni uspelo, ali se nismo razumeli. Res je, če smo čakali in pričakovali spremembe zadnjih dvajset let, nas čas spet ni prehitel. Vseeno pa imamo še kar nekaj težav. Mogoče pa bi morali namesto zelo preprosto in dokaj enostransko ocenjenih bohinjskih stisk, opisanih v obrazložitvi k zakonu in kasneje v razpravah tudi ovrženih, uporabiti kaj bolj trdnega, urejenega, razumljivega in dobro izmerjenega. In spet smo v težavah! Vprašanje je staro: kaj je bilo prej - kura ali jajce? Ali bomo spet čakali na nov najboljši zakon in zakone ter nato naredili upravljavski načrt?

Po volilni jeseni se bo začelo na novo, taka je naša ureditev. Ali bomo z upravljavskim načrtom za TNP čakali še druge napovedane metode in metodologije, na minimalne enotne kazalnike ali kake druge predpise in podlage, čakali na določila novega zakona, na nove reforme v vladi in upravi, na možne nove Nature 2000, na reforme kmetijske politike, spremembe v transportnih strategijah in podobno, na dokončno odpravo meja z Unijo, na regionalizacije, na napovedani davek na nepremičnine in vikende ter še na kaj? Tudi če v kakem ministru obljubijo, da bomo zadeve naredili skupaj, takoj, pravočasno in enotno, samo malo počakati je treba, tega ne moremo več verjeti.

Upravljavski načrt potrebuje TNP že zaradi tega, da bo ljudem, občinam, civilnim organizacijam, ministrom in zasebnemu sektorju vsaj nekoliko vnaprej jasno, kaj je kje konkretno mogoče in zaželeno in kaj ne. Načelne prepovedi niso dovolj, če tisto, kar je pospešeno in predmet razvoja, ni dovolj konkretizirano. Pravno sicer nemogoče zahtevati, da naj bi zakon o TNP določil tisto, kar je dovoljeno, in ne več tistega, kar je prepovedano, nekako lahko uredimo z dovoljenimi in pospeševanimi vsebinami v upravljavskem načrtu. Tudi zato, ker bodo lastniki nepremičnin morali vedeti več, ne samo tega, česa ne smejo, marveč kaj lahko naredijo z njimi.

Ali bo tak dokument kot načrt sprejet pred zakonom? Tega ne vemo. Vendar bi ga morali v osnutku upoštevati ob pripravi novega zakona ali pri obnovi starega. Stroka in država (obe, centralna in lokalna) naj vnaprej povesta, kaj nameravata storiti in kako. Že razprava o načrtu lahko pomeni dragoceno metodološko izkušnjo, posebej če vključi še ocene finančnih, ekonomskih in socialnih ter okoljskih posledic. Vse to mora podpreti uresničevanje vizije o TNP za leto 2020 in naprej.

Ogromno gradiva imamo, to poletje in jesen sta bila plodna. Dobili smo strategije uredbe o minimalnih kazalnikih za urejanje prostora, navodila za poročanje o vrednotenju nepremičnin in marsikaj drugega. Že v kratkem ne bomo imeli več kontrol ljudi na dosedanjih državnih mejah z Unijo in podobno. Skratka, vse se bo spreminjalo. Tudi upravljavski načrt mora imeti vgrajen dialog, obnavljanje in revizije. Saj tako delajo vsi!

Tudi kadrovske spremembe v vodstvu TNP so napovedane. Kaj je boljše za izbor nove posadke kot dejavna priprava in razumevanje upravljavskega načrta, sodelovanje pri njem predvsem za tiste, ki se bodo potegovali za vodilne funkcije v TNP-ju. Priprava izhodišč, prednosti in omejitev, kakovostna analiza stanja, podprta z ustreznimi kvantifikacijami, določitev glavnih in vmesnih ciljev upravljanja, analiza sprememb v prizadevanju in zainteresiranih okoliščini, spodbujanje okolja k sodelovanju, k skupnemu doseganju ciljev, k določitvi kazalnikov in k pogajanju ... strpnim pogajanjem. To lahko pomeni strokovno rast TNP-ja in drugih sodelujočih, medsebojno spoznavanje strokovnjakov ter skupno delo in mogoče skupen rezultat - metodo za pripravo upravljavskih ali razvojnih načrtov za naravno in kulturno, demografsko, socialno, politično, okoljsko in drugače občutljiva območja. Povabiti je treba še tiste, ki lahko tako znanje prodajajo in izvažajo, kasneje tudi drugim, torej zasebni in 'polzasebni' sektor. Vendar naj taki nekaj vložijo v to tudi sami. Na začetku ne gre za posel, gre za skupno učenje in določanje okvirov ter definicij, za temeljno razumevanje. TNP ima sedaj tudi fizične prostorske možnosti za delavnice in skupne projekte. Mislim, da bi lahko začeli kmalu, v tem letu. Imamo strokovni svet in napisana izhodišča.

Če se odpravljamo na dolgo gorsko pot ali turo, je dogovarjanje čudovito, vendar je treba, četudi zjutraj še dežuje, kreniti na pot.

Furlanova domačija v Zgornji Trenti

Portret Furlanovega Tončija - od vojnega veterana s Sardinije in Korzike do tenorja v trentarskem pevskem zboru

Furlanova domačija leži na ravni, sončni terasi nasproti soteske Mlinarica. To je zadnja še živa kmetija Zgornje Trente, na njej gospodarita Anton in Marija Pretner, v dolini znana kot Furlanov Tonči in Furlanova Mica.

Dve najbolj sončni legi Zgornje Trente sta poseljeni z dvema najstarejšima kmetijama, Furlanovo in Turarjevo (pri Kugyjevem spomeniku). Staro hišno znamenje Furlanovih je preprosto: tri poševne črte nakazujejo dva trikotnika. Vrezovali so ga na različne lesene predmete, predvsem na orodja in na hlodovino; žagar je moral poznati vsa hišna znamenja, da ni pomešal razžaganega lesa. Prvotno pritlično Furlanovo hišo je leta 1856 uničil požar. V njem je zgorela punčka, sestra Tončijevega starega očeta, ki je imel takrat sedem let. Današnja podoba je hiša dobila leta 1947, ko jo je Tonči povečal in dvignil. Priimek Pretner so prinesli fužinarji iz Južne Tirolske, ki so se v Trento naselili v 16. stoletju. Beseda brentner pomeni človeka, ki je izdeloval ali nosil leseno posodo, brento. V Zapoudnem so brenti pravili puč (buč), v Zgornji Trenti pa lempa. Furlanovi so poleti delali na svoji prestaji visoko nad dolino pri današnjem 46. ovinku vršiške ceste. Vsakoletna poletna selitev družin s kmetij na prestaje, vmesne planine med dolino in visokimi pašnimi planinami, je (bila!) značilnost kmetijstva in pašništva v Zgornjem Posočju.

Nikjer še ni zapisano, da je bila v srednjem veku na Furlanovem tudi peč za taljenje železove rude. Tonči se še spominja, kako so zaradi gradnje hleva zravnali velik okrogel kup črne in rdeče prežganine ter žlindre. Pri hiši je ostal del polkrožno oblikovane železne zmesi, ki kaže na premer in velikost talilne peči. Na njivicah okrog hiše in na krtinah po travnikih je še danes mogoče pobrati različne koščke železove žlindre. Po ustnem izročilu je mimo Furlanovih do leta 1782 vodila tako imenovana parizarska pot, zdaj zasuta pod robom hriba, po kateri so s težkimi vozovi, parizarji, vozili železno rudo iz Zapoudna do peči pri Furlaču ali do fužin pri cerkvi.

Tonči se je rodil na Furlanovi domačiji 8. 10. 1922. V Trenti so bile včasih tri osnovne šole: pri izviru Soče v Zapoudnem, pri cerkvi in Na Logu. Tonči je najprej hodil v bližnjo pri cerkvi, ker pa je bilo otrok preveč(!), šestintrideset, so jih prestavili v šolo v Zapoudnem. Njegova prva učiteljica je bila iz Tolmina, druga iz Volč, tretja pa že Italijanka. Pred vojno je občasno delal pri gozdarski žičnici Pod Skalo in pod Berebico, pri Rezijanih, ki so bili priznani monterji žičnic. Današnji dvainosemdesetletnik je bil kot dvajsetleten fant januarja 1942 vpoklican v italijansko vojsko. Po dveh mesecih so ga že poslali na Sardinijo, novembra istega leta pa na Korziko. Na tem otoku je tedaj služilo skoraj tisoč Slovencev (skupaj s Tržačani), težke vojne razmere pa so jih močno razredčile, pokopani so na pokopališču slovenskih vojakov v mestu Bastija. Marca 1943 so vse slovenske vojake poslali nazaj na Sardinijo. Ko so otok zavzeli zavezniki, so Slovence kot internirance premestili spet na Korziko. V Ajacciu je Tonči dobil dobro delo kot pomočnik v menzi zavezniškega

generalštaba. Tu sta se srečevala velika stratega druge svetovne vojne Ike in Monty - generala Eisenhower in maršal Montgomery - v menzi pa jima je stregel kmečki fant iz Zgornje Trente. Za vojake zavidljivo dobro delo v menzi so Tončiju spremenili, ko so ga poslali v Marseilles, kjer je stražil skladišče orožja. Malo je manjkalo, da ga niso s posebno izurjeno enoto premestili na Havaje za pomoč ameriškim marincem; tik pred odhodom pa so Japonci kapitulirali in Tonči je ostal v Franciji. Naučil se je francosko, dve leti je bil brez pošne zveze z domom, le s pomočjo Rdečega križa je sporočil, da je še živ.

Konec vojne je Tončiju odprl vrnitev v Trento, toda vračanje je bilo dolgo in zapleteno, skozi Ženevo, Milano do furlanskega Vidma. Poročil se je leta 1953 z Marijo Zorč, s Plajerjevo Mico. Imata sina in hčer ter štiri vnuke. Mica je leta 1946 služila v Trstu kot gospodinjstva pomočnica pri italijanski družini, pozneje pa je bila kuharica v hotelu Orel. Je priznana mojstrica za pripravo trentarskih krafov; dr. Naško Križnar z ZRC SAZU je z njo pripravil dokumentarni film.

Po vrnitvi iz vojske je Tonči opravil tečaj za žičničarja in se zaposlil pri 'gozdni'. Napeljal je osem gozdarskih žičnic, največ na območju Žlejte in Starega gozda. Upokojil se je leta 1977. Tonči je tako rekoč živa legenda Trente, saj ima izjemen spomin. Občudovanja vredno pomnjenje! Iz njega dobesečno bruhajo dragoceni podatki o trentarskem rudarstvu in pašništvu. Še danes ve, kje na planini Zapotok je kamen, na katerem je vklesano, da je leta 1922 strela ubila osemminosemdeset ovac. Živo ima v spominu pripovedi svojih prednikov, ki so še vedeli, da so visoko nad Zapotokom, 'Na Utrcah', ob pomanjkanju drv pripravljali skuto tako, da so na ognju segrete velike kamne dajali v lesene posode, v katerih so zbirali mleko. Takrat namreč še ni bilo bakrenih kotličev za pripravo skute in sira, pa so si pomagali z drugačnimi tisočletnimi izkušnjami.

Tonči je bil med pobudniki za ustanovitev moškega pevskega zbora Triglav Trenta. Od začetka leta 1972 poje drugi tenor in je še vedno med 'glavnimi' v zboru. Pregovoril je danes žal že pokojnega profesorja Daneta Škerla, velikega ljubitelja Trente, da se je vozil čez Vršič v Trento in tako rekoč iz nič ustvarjal pevski zbor. Danetovo vodenje je zdaj prevzel zdravnik Zdravko Kravanja.

Vzorno negovana okolica Furlanove domačije, skrbno obdelane njivice za čompe (krompir) in pokošeni travniki dokazujejo, da je Tonči kljub osemdesetim letom še vedno delaven. Mopedist, ki ga vidite na cesti v Zgornji Trenti, ko se poleti vsak dan vozi k svojim ovcam na prestajo pod Vršičem, je naš Tonči. Na ognjišču v majhni sirarnici pri domači hiši še vedno izdeluje ovčji sir, kadar pa mu ostane še kaj časa, se posveti izdelovanju in rezljanju lesenih predmetov. Mirovati ne zna in ne zmore.

Janez Bizjak

Projekt Šotna barja v Triglavskem narodnem parku

77 milijonov tolarjev iz blagajne Evropske unije

Uprava TNP je v letih 2001-2003 izvajala projekt Šotna barja v Triglavskem narodnem parku v okviru Evropskega programa LIFE. Treba je poudariti, da LIFE ni pridružen program (kot na primer PHARE), ampak eden od skladov, do katerih pristopajo vse članice zveze, in ne le tiste, ki s(m)o se v preteklih nekaj letih pripravljale na vstop. To dejstvo je pomembno zato, ker je bila pogodben partnerka neposredno Evropska komisija in ker so veljala vsa administrativna pravila popolnoma enako kot za vse članice Evropske unije. Lahko bi rekli, da se je Slovenija glede varstva narave vključila v Evropsko unijo že dve leti pred 1. majem 2003.

Vsaka dobra izvedba del na terenu pa ima za

podlago kakovostno teorijo. Najprej idejo, potem metodo, sledijo neoporečni podatki in analiza teh podatkov, ki rabijo kot neoporečni argumenti; nazadnje ustrezno vrednotenje in izpeljava izvršilnega načrta. V naravovarstvu temu rečemo Načrt upravljanja, ki smo ga pripravili za območje barj na Pokljuki. Na podlagi podatkov iz narave in dejstev o pritisku človeka smo ovrednotili ogroženost posameznih predelov, predvsem šotnih barj. Glede na vrednost narave pa smo za vsako dejavnost posebej pripravili konkretne usmeritve in predloge, po katerih naj bi se ravnal človek, da bi ohranili te res izjemne naravne pojave.

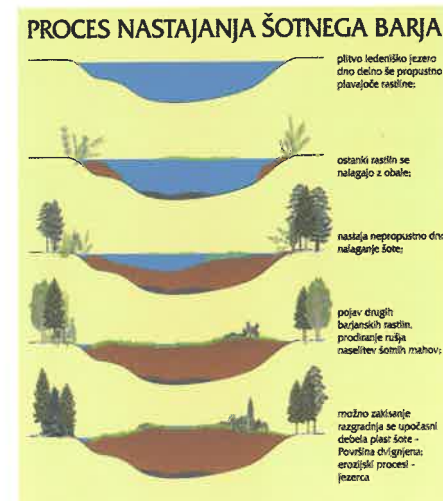
Pri praktični izvedbi projekta smo ubrali pot, ki smo ji rekli preusmerjanje. To pomeni: dejavnosti, ki jih človek tu tradicionalno opravlja ne prepovedovati ali na silo odstranjevati, ampak ponuditi drugačne možnosti - in nekatere primere teh alternativ tudi praktično pokazati. Vsekakor velja, da morajo biti nadomestne rešitve po možnosti bolj uporabne za ljudi kot dosedanje. Za takšen pristop je potrebno obilo poznavanja naravnih dogajanj, prostora, v katerem želimo preusmeritev udejanjiti, predvsem pa se je treba vživeti v razmišljanje ljudi, ki dejavnost opravljajo.

Uresničili smo tri konkretne preusmeritve:
 - učna pot barje Goreljek,
 - smučarska tekaška proga Goreljek,
 - gozdna vlaka pod Javorovim vrhom

Naj se na tem mestu ustavimo le ob zadnji točki. Nekdaj, ko so les spravljali v dolino na klasičen način s konji in voli, je bilo to ugodno za lastnike gozdov in naravo: drevice so posekali ob pravem času, smreke očistili vej in olupili lubje na mestu poseka. Za spravilo so počakali visok in pomrznjen sneg. Dandanes se je tehnologija korenito spremenila, vlaka pa je ostala enaka. Če teče vlaka po suhih gozdnih tleh, to pomeni nekaj dodatnih odrgnin sosednjih dreves, razširitev poti, dodatna nasutja in podobno. Pri vlaki na mokrišču pa je situacija popolnoma drugačna: nastale so globoke kolesnice, hidrološki režim se je drastično spreminjal. Z lastniki gozdov smo dosegli dogovor o opustitvi dosedanje vlake in zgraditvi nove. Skoraj celotna trasa, ki je prej potekala po barju, je zdaj prestavljena na vzporedno melišče, ki je suho in poraščeno. Vrednost barja se je povečala, saj se lastniki

Nadelava gozdne vlake čez barje

zavedajo, kaj imajo, zanje pa je morda še pomembnejše dejstvo, da les s svojih zemljišč lažje spravljajo po suhi poti do gozdne ceste.

Poleg akcij na terenu smo izvedli tudi več delavnic in predstavitev za različne ciljne skupine. Za izobraževalne namene smo pripravili gradiva za učence osnovnih šol, razstavo, različne tiskane publikacije in internetno predstavitev.

Pri organizaciji, izvedbi in spremljajočih kulturnih prireditvah so aktivno sodelovali člani Društva Jarina Bohinj, kar je pomembno prispevalo k uspehu celotnega projekta. Pričakujemo, da se bo v naše mednarodne projekte vključilo še več partnerjev, predvsem nevladnih organizacij, lokalnih skupnosti in drugih zainteresiranih ustanov.

Naslov projekta: Šotna barja v Triglavskem narodnem parku
Izvajalca: Triglavski narodni park (prijavitelj), Društvo Jarina Bohinj (partner)
Trajanje projekta: od junija 2001 do decembra 2003 (30 mesecev)
Skupna vrednost: 102 milijona SIT
Pridobljena sredstva iz Evropske unije: 77 milijonov SIT
Pridobljena sredstva iz drugih virov v Sloveniji: 5,5 milijona SIT

Za skupine organiziramo strokovno vodenje po barju Goreljek v maju in oktobru. Prijavite se lahko na upravi TNP po telefonu ali na elektronski naslov zrs@tnp.gov.si.

Jurij Dobravec

ŠOTNO BARJE GORELJEK - UČNA POT
 KOPRIVNIK - BOH. BISTRICA
 MRZLI STUDENEC - BLED

RASTLINSTVO NA BARJU
ŽIVALSTVO NA BARJU
MRAVLJIŠČE

SPLOŠNO O BARJIH
ČLOVEKOVE DEJAVNOSTI
IZHODIŠČE

Zanimivosti iz žive narave - albinizem pri rastlinah

Mutacije so v naravi zelo pogoste. Nekatere spremembe genskega zapisa se niti ne izrazijo navzven, druge so smrtne. Albinizem je pojav, pri katerem je prizadet zapis za tvorbo pigmenta. Najdemo ga pri človeku, živalih (bela koža in dlake, rdeče oči) ter pri rastlinah. Pri slednjih gre za odsotnost barvil, kot so klorofil in druga (kromoplasti), ki dajejo barvo cvetovom in plodovom. Brez klorofila rastlina ne more preživeti, saj je onemogočena njena osnovna preživetvena funkcija - fotosinteza, in propade že v začetni fazi rasti, ko izčrpa zaloge. Če je tako pomanjkanje pigmenta

v cvetu, pa rastlina normalno uspeva. Neobičajni beli cvetovi so nenavadni, a dokaj pogosti. Clusijev svišč (*Gentiana clusii*) ima cvetove obarvane temno modro in je značilna rastlina gorskih travnikov, ki jo pozna vsak, kdor zahaja v hribe. Pri letošnjem urejanju botaničnega vrta na Velem polju pa smo našli na rastlino z belim cvetom. Presenečenje je bilo še toliko večje, saj je uspevala tik ob običajnih modrih rastlinah.

Navadni gadovec (*Echium vulgare*) je pogosta rastlina obdelanih tal, pustih travnikov in grobelj po vsej Sloveniji. Cvetovi so ponavadi modri, vendar najdemo tudi rastline z belimi cvetovi.

Tanja Menegalijska

Tri tisoč let železarstva in pašništva v Julijskih Alpah

Julijske Alpe v zgodovini evropsko pomembno strateško območje. Od železne dobe (Hallstatt) do novega veka je bilo rudarstvo poleg oglarstva najpomembnejša gospodarska dejavnost v visokogorju. V nasprotju z gorensko stranjo, kjer so rudo nabirali in kopali največ na površju ali v

različnih zgodovinskih obdobjih. Na podlagi tega evidentiranja je Gorenjski muzej iz Kranja ob pomoči TNP leta 2002 in 2004 izvedel izkopavanja na Planini Klek.

Raziskave so dokazale ostanke bivališč iz poznorimskega obdobja. Tisoč petsto let stare črepinje lončenih posod, bronaste in železne fibule ter veliko železove rude med črepinjami nakazujejo domnevo, da je bilo na Kleku v takratnem času naselje rudarjev oziroma nabiralec železove rude. V gozdovih nad Klekom so še danes vidni številne okrogle jame in okrogli nasipi, značilni za rudarstvo v srednjem veku, ko je bilo rudarstvo v Julijskih Alpah v največjem razmahu. Površinsko kopanje in nabiranje železove rude sta pustila sledi na vsej Pokljuki, Mežakli, Jelovici, na visokih planinah pa so te sledi najbolj vidne (poleg omenjenega Kleka) nad Lipanco, na Planini Brdo, na Ovčarji, nad planinah Laz in Dedno polje, na Poljanici (Lepa Komna) in na Pečani pod Ratitovcem.

Na podlagi dosedanjih raziskav domnevamo, da so nekatere današnje pašne planine nastale iz prvotnih rudarskih bivališč, druge pašne planine pa so se razvijale brez povezav z rudarjenjem. V Julijskih Alpah je bilo evidentiranih osemindeset opuščeni planin. Od najstarejših bivališč pastirjev in rudarjev so ostali le komaj vidni vogalni kamni, drugo je prerasla debela travna ruša, ki s svojo drugačno barvo opozarja na opuščene stavbe. V Alpah ima pašništvo dokazano pettisočletno tradicijo, v Julijskih Alpah za zdaj le tri tisoč let. Toda pustimo se presenetiti in počakajmo na še starejše dokaze. Zaradi bogatih nahajališč železove rude so bile

globokih rudnih jaških (Pokljuka), se je visoko nad Trento razvijalo rudarstvo v ozkih rudniških rovih, ki so kot labirint prevrtali gore Pelc, Mojstrovka in pobočja Srednjice.

Z vsakim proučevanjem preteklosti človekove dejavnosti v Julijskih Alpah prihajajo nova presenečenja. Na južni strani, na sončnih ravninah planin Krnskega pogorja (Zaprikraj, Zaslav, Kašina, Pretovč), so na površini našli kamnita orodja (artefakte), značilna za lovce v srednji kamni dobi (mezolitu), ter druga, značilna za mlajšo kameno (neolitik) in bronasto dobo, ko so v Julijske Alpe prihajali prvi pastirji. Rezultati izkopavanja, ki ga je ob sodelovanju Triglavskega narodnega parka na Planini Pretovč vodil Inštitut za arheologijo SAZU, so poleti 2004 dokazali, da so na tej planini pred 10.000 leti občasno bivali mezolitski lovci.

Janez Bizjak

SODELOVANJE MED NARODNIM PARKOM NOCKBERGE IN TRIGLAVSKIM NARODNIM PARKOM NA PODROČJU TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN INFORMIRANJA JAVNOSTI

(Projekt Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Avstrija 2000-2006)

TNP je v vasi Krn pripravil sirarski tečaj

Cilji projekta, s katerim smo kandidirali na razpisu Interreg SLO-A, so:

- zagotoviti boljše razmere za izvajanje nalog uprave zavarovanega območja,
- ozaveščati in izobraževati obiskovalce parkov in javnost,
- razvijati in posodobiti obstoječa zavarovana območja,
- pripraviti kakovostne podlage za načrte upravljanja,
- oblikovati skupne projektne ideje v povezavi s trajnostnim razvojem in s tem opirati nove dohodkovne možnosti,
- motivirati čezmejno sodelovanje med upravljavci parkov, lokalnimi skupnostmi, prebivalci in ustanovami parkovnih vplivnih območij.

Ciljne skupine:

- inovativni prebivalci,
- kmetje,
- sodelavci narodnih parkov,
- predstavniki lokalnih skupnosti,
- predstavniki lokalnih turističnih organizacij in razvojnih agencij, predstavniki drugih institucij ter nevladnih organizacij.

Projekt PHARE USPOSOBLJENA DELOVNA SILA - PRVI POGOJ ZA RAZVOJ TER POVEZOVANJE VARSTVA NARAVE, KMETIJSTVA IN TURIZMA

Javni zavod TNP je skupaj z Kmetijsko-gozdarskim zavodom iz Nove Gorice izvedel projekt, ki pomeni začetek konkretnega povezovanja sicer neločljivih in za lokalno prebivalstvo zelo pomembnih panog.

Projekt je povezan z željo po izboljšanju ekonomskega položaja kmetov, po konkurenčnosti kmetijstva in po ohranjanju narave ter kulturne krajine. To lahko dosežemo s povezavami med turizmom, kmetijstvom in varstvom narave, s čimer se povečuje tudi konkurenčnost in učinkovitost vseh treh dejavnosti. Samo z zagotovitvijo celoletne socialne varnosti sirarja je mogoče pomanjkanje delovne sile na planinah reševati zares dolgoročno. Kombinacija naravovarstvenega nadzornika in sirarja na planini je samo ena izmed idej, ki smo jo v letošnji pašni sezoni v TNP tudi preizkusili.

Planina Mangart je s tem postala nekakšna informacijska točka parka. Glede na letošnje izkušnje lahko sklenemo, da so takšne rešitve dobre z več vidikov. Z vidika varstva narave to pomeni predvsem sprotno spremljanje in nadziranje dogajanja v naravi, informiranje, ozaveščanje in usmerjanje obiskovalcev parka ter pridobivanje njihovega zaupanja, ponudba informacijskega materiala in izvajanje organiziranih ogledov ter učnih delavnic. Z vidika kmetijstva in planine prinaša več obiska in s tem boljše prodajo izdelkov, predstavitev lokalno značilnih izdelkov nasploh, nižje stroške in s tem boljše izkoristke planinske pašne ter razvoj avtohtonih pasem domačih živali, tj. bovške ovce in drežniško-bovške koze). Prav tako pa je to lepa priložnost za oblikovanje, razvoj in uporabo nove blagovne znamke, npr. 'Izdelano v TNP'. Z vidika turizma takšno sodelovanje kakovostno prispeva k turistični ponudbi Bovškega in gradnji njegove prave identitete. Osrednji cilji projekta so bili predvsem ustvariti možnosti za razvoj in povezovanje turizma, kmetijstva in varstva narave. To smo dosegli z oblikovanjem nove tematske poti- sirarske ceste, s konkretno ureditvijo posameznih točk (planin, kmetij) na tej sirarski cesti, z obsežnim izobraževanjem potencialne delovne sile terčasno zaposlitvijo enega izmed tečajnikov na planini Mangart. Tako smo tudi dokazali upravičenost in smiselnost takšnih povezav.

Davorin Koren

Ohranjanje kulturne krajine in stavbne dediščine

SPREMINJANJE KULTURNE KRAJINE IN STAVBNE DEDIŠČINE V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

Mednarodni posvet, Bled, 4. 12. 2003

UNESCO je leta 2003 Julijske Alpe razglasil za biosferno območje in jih vključil v program MAB - Človek in biosfera. Med dejavnosti MAB sodi tudi proučevanje spreminjanja kulturne krajine in stavbnega izročila zaradi opuščanja in zmanjševanja kmetijske dejavnosti, zato je javni zavod TNP v sodelovanju z uradom slovenske nacionalne komisije za UNESCO organiziral mednarodni posvet z naslovom Spreminjanje kulturne krajine in stavbne dediščine v TNP zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti. Obsežnejši uvodni nagovor je pripadel direktorici Urada slovenske nacionalne komisije za UNESCO, Zofiji Klemen Krek.

Z referati so na posvetovanju sodelovali domači in tuji udeleženci: **Janez Bizjak:** Dvajset let varstva kulturne dediščine v TNP, **dr. Peter Fister:** Spremembe v arhitekturi znotraj TNP, **dr. Tone Cevc:** Obnoviti ali plačati davek času, **dr. Vito Hazler,** Varstvo zaščitene dediščine, **dr. Naško Križnar:** Sprememba in preživetje vrednostnih sistemov, **Silvester Gaberšek:** Ali se lahko odpovemo tisočletni kulturi v Alpah, **dr. Hans Haid (A):** Spreminjanje kulturne dediščine v avstrijskih Alpah, **Stefano Santi (I):** Obnova planine Kot v Reziji, **Andrejka Ščukovt:** Stavbna dediščina v posoškem delu Triglavskega narodnega parka - varovanje in obnova objektov in situ, **Vladimir Knific:** Izkušnje in usmeritve pri ohranjanju stavbne dediščine v gorenjskem delu Julijskih Alp, **Tea Lukan Klavžer in Igor Zakotnik:** Spreminjanje kmetijskih objektov v počitniške- izigravanje obnove kulturne dediščine v TNP v zadnjih letih, **Jože A. Mihelič:** Predstavitev šolske akcije Ohranjanje kulturne dediščine planinskega pašništva v TNP.

Referenti so poskušali odgovoriti na ključno vprašanje - ali propadajoče pomožne kmetijske objekte prepustiti propadu ali jih obnavljati za druge rabe? Iz vsebin referatov je bilo moč izločiti nekatere bistvene poudarke - ugotovitve in predloge:

- obnova pastirske stavbne dediščine v nekmetijske, pogosto počitniške namene, ni sprejemljiva in tudi s sociološkega vidika ni priporočljiva,

- kulturna krajina bo manj osiromašena s propadom nekaterih opuščenih pomožnih kmetijskih objektov kot s stavbno zgrešeno prenovo,
- pripraviti tipologijo krajin in krajinskih vzorcev (od analize do vrednotenja) z usmeritvijo za njihovo ohranitev in razvoj,
- poiskati ravnotežje in trajnostni razvoj s politiko ustreznega sistema vlaganja v ohranitev tradicionalnih gospodarskih dejavnosti in avtentičnih stavbnih značilnosti,
- pravočasno ugotavljati, se odzivati in preprečevati degradacijo prostora s stavbami neprimerne namembnosti ali netipičnega arhitekturnega oblikovanja,
- v zavarovanih območjih združevati varstvo naravnih vrednot z varstvom kulturne dediščine, saj brez kulturnega dela prostor narodnega parka, predvsem njegovo robno območje, izgubi bistvene kvalitete.

Gradivo s posveta bo izdano v posebnem zborniku.

Tea Lukan Klavžer

OTROCI ODKRIVAJO KULTURNO DEDIŠČINO PAŠNIH PLANIN

Osnovne šole Antona Janše iz Radovljice, Frana Saleškega Finžgarja iz Lesc, Simona Kosa iz Podbrda in Dušana Muniha z Mosta na Soči so v šolskem letu 2003/2004 sprejele in izvajale program spoznavanja in ohranjanja kulturne dediščine planinskega pašništva v Julijskih Alpah, ki ga je pripravil javni zavod Triglavski narodni park. V šolskem letu 2004/2005 so se jim pridružile osnovne šole Prof. dr. Josipa Plemplja z Bleda, Simona Gregorčiča iz Kobarida in Osnovna šola Mojstrana.

Spoznavanje pašnih planin

Obiske značilnih pašnih planin strokovno pripravili in vodi služba za naravovarstveno vzgojo in izobraževanje TNP, organizacijsko izvedbo pa prevzamejo planinske skupine na šolah. Ture potekajo ob sobotah. Doslej so obiskali pašne planine Blato, Pri jezeru, Dedno polje, Laz,

Kuhinjo, Kašino, Leskovco, Slapnik, Zaslav, V Klinu in Stari Tamar v šolskem letu 2003/2004 ter Krstenico, Za Skalo in Razor v šolskem letu 2004/2005. Zanimanje je veliko. Doslej na nobeni turi ni bilo manj kot trideset udeležencev.

Pripovedovanje zgodb iz življenja pastirjev

V novoletnem času so, po zgledu legendarnega fotografa Jaka Čopa, po šolah pripovedovali Pravljico o Zlatorogu. Lotili so se zbiranja zgodb, ki jih nameravajo izdati v knjižici.

Izdelovanje uporabnih predmetov iz lesa

Ob prostih popoldnevih v šolskih delavnicah izdelujejo različne uporabne predmete iz kmečkega (pastirskega) življenja. Pri tem z izkušnjami in strokovnostjo pomagata naravovarstvena nadzornika TNP Ludvik Komac in Tomaž Bregant. Doslej so nastali trinožni stoli za molžo, metle, lestve, korita, žlice in zajemalke ter različne igrače. Vzorce izdelkov pripravijo doma. Gospod Bregant je za namene delavnice izdelal značilno orodje, kolarsko klop s primežem. Del bremena delavnic nosijo nekateri delavci omenjenih šol, ki so se z vneto lotili projekta. Na mnogih delavnicah sodelujejo tudi starši udeleženi učencev.

Med izvajanjem projekta je nastala razstava. S fotografskim gradivom in strokovnimi besedili ter sporočili učencev je zapolnjenih pet panojev. Dodane so fotografije iz življenja in dela pastirjev na ovčjih planinah v Soči in Trenti, prispevek dr. Naška Križnarja (SAZU) ter fotografska reportaža avtorja projekta s planine

Velo polje. Glavni del razstave so otroški izdelki. Odprtja so popestrena z diapozitivi o izvajanju projekta. Razstava je bila postavljena na sejmu ekoloških kmetov v Tolminu, srečanju hribovskih kmetov Na Bači, v Domu Trenta, na upravi TNP ter na posvetu INTERREG v NP Nockberge, na osnovnih šolah v Radovljici, v Podbrdu, na Mostu na Soči in v Lescah. Za postavitev se zanimajo v Knjižnici Antona Tomaža Linhartarja v Radovljici ter v Goriškem muzeju v Kromberku.

Mednarodne razsežnosti projekta

Na posvetu treh parkov, Julijsko predgorje, Nockberge in TNP (projekt Interreg), je bil projekt deležen pozornosti. Nadaljevanje v šolskem letu 2004/2005 bo seglo tudi v oba omenjena parka. Prvo srečanje bo januarja 2005.

Jože Andrej Mihelič

Osemdeset let Triglavskega narodnega parka 1924 - 2004

Takoj po prvi svetovni vojni so načrti dr. Belarja, ki je že leta 1908 predlagal ustanovitev naravovarstvenega parka nad Komarčo, zaživeli z novo močjo. Odsek za varstvo prirode in naravnih spomenikov pri Muzejskem društvu je leta 1920 pokrajinski vladi za Slovenijo predložil znamenito spomenico, katere prva zahteva je bila ustanovitev varstvenih parkov po zgledu enakih v drugih državah. Med nekaj predlogi najdemo tudi prvič jasno opredeljen načrt za ustanovitev parka v Dolini Triglavskih jezer.

Odseku za varstvo prirode in naravnih znamenitosti in Slovenskemu planinskemu društvu se je leta 1924 posrečilo - žal samo pogojno za dvajset let - da so Dolino Triglavskih jezer razglasili za 'Alpski varstveni park' in jo s tem zavarovali. Park je obsegal približno 1400 hektarov. Zakupno pogodbo so v Ljubljani 1. julija 1924 podpisali Josip Rustja, dvorni svetnik, za Direkcijo šum

Ljubljana, prof. dr. Josip Mantuani, predsednik, za Muzejsko društvo za Slovenijo, dr. Fran Kos, predsednik, za Odsek za varstvo prirode, in dr. Fran Tomižšek, načelnik, za Slovensko planinsko društvo, Ljubljana, Osrednji odbor.

Tako se torej začelo. Triglavski narodni park v današnji obliki in velikosti je edini slovenski narodni park, je naš ponos ter pomeni uresničitev temeljne ideje o narodnih parkih povsod po svetu - da bi ohranili naravo ter kulturno krajino na zavarovanem območju in to približali ljudem.

Na robu Prodov za Ovčarijo v Fužinskih planinah se odpre veličasten pogled čez vso Komno, Lopučniško in navzgor Jezersko dolino. V ranem jutru ali ob spokojnem večeru je tu najlepše. Skoraj vedno je moč videti gamse, na sončnih Projih se pričinja botanični eldorado, ki ga med drugim gorskim cvetjem oznanjajo košutnik, rapontika in kranjske lilije. Zibelka Triglavskega narodnega parka je tu kot na dlani.

Sprašujemo se, kaj je vodilo naravoslovce na začetku 20. stoletja v te kraje. Kje so bili motivi za zavarovanje in prvo rojstvo Triglavskega narodnega parka, ki prav letos praznuje častljivo osemdesetletnico? Zakaj prav Dolina Triglavskih jezer? Gozd nad Komarčo je bil močno izsekan, Lopučnica in Jezerska dolina pa popaseni. Morda se že v prvih pobudah za zavarovanje zrcalita oba osrednja razloga za ustanovitev parka - ne eni strani izjemna lepota narave ter na drugi strani njena ogroženost. Stanje nad Komarčo in v Jezerski dolini na začetku 20. stoletja potrjuje oboje. Mnogi drugi predeli v naših gorah so bili bolj ohranjeni. Pa vendarle - legenda o Zlatorogu, ogroženost doline in neponovljiva lepota so bili zadosten motiv za leta 1924 ustanovljeni Alpski varstveni park.

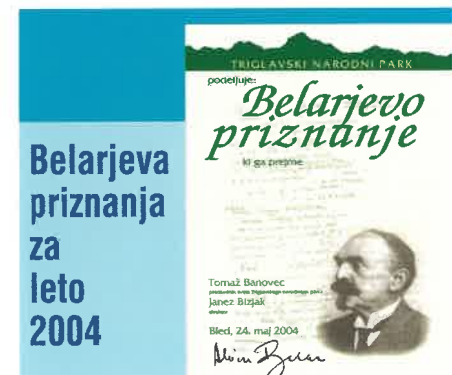
Prireditve ob 80-letnici TNP

Častitljivi jubilej smo v Triglavskem narodnem parku slovesno proslavili z več prireditvami. Najbolj odmevne in obiskane so bile:

- kolesarjenje po Radovni s prvo promocijo nove kolesarske poti,
- osrednja prireditve ob 80-letnici TNP s podelitvijo evropske diplome 24. maja v Trenti,
- odprtje nove brvi pri žagi v Trenti na Soški poti,
- tradicionalni Belarjevi naravoslovni dnevi,
- srečanje gorskih kmetov na Bači nad Podbrdom,
- ter trije poletni kulturni večeri pri Pocarju.

Martin Šolar

Belarjeva priznanja za leto 2004

Belarjeva priznanja so namenjena pravnim osebam in posameznikom za njihovo uspešno delo, za dosežke in pomoč pri promociji parka, ohranjanju naravnih vrednot in kulturne dediščine v parku. Belarjeva priznanja so v letu 2004 prejeli:

Stane Peterlin - pionir in še vedno aktiven protagonist varstva narave v Sloveniji, ob ustanovitvi TNP mentor na novo nastajajočim strokovnim službam TNP in dolgoletni član sveta TNP.

Janez Hacin - arhitekt iz Ženeve, dolgoletni donator Triglavskega narodnega parka.

Wolfgang Knoll - pobudnik partnerskega sodelovanja z naravnim parkom Hochtaunus v Nemčiji ter kot dolgoletni vodja Združenja za renaturacijo degradiranega prostora (GRKW) pobudnik sponzorstva te organizacije pri izgradnji Doma Trenta.

Karl Schnabel - predsednik Hessensko-slovenskega društva iz Nemčije, dolgoletni podpornik, sponzor in donator Triglavskega narodnega parka.

Martin Šolar

NARAVOVARSTVENA NADZORNA SLUŽBA TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Povezovanje nadzornikov v Sloveniji

Na pobudo naravovarstvene nadzorne službe TNP smo v Sloveniji pričeli s povezovanjem nadzornih služb v naših parkih. Naši cilji so partnersko sodelovanje, enotno izobraževanje nadzornikov, medsebojna pomoč pri razvoju nadzornih služb in posledično boljša usposobljenost ter večji ugled naravovarstvenih nadzornikov, navsezadnje pa tudi vključitev v mednarodne povezave, predvsem v Mednarodno zvezo nadzornikov - International Ranger Federation.

Martin Šolar

MLADI V PARKU Program Mladi nadzornik TNP

Delo z mladimi v javnem zavodu Triglavski narodni park v različnih oblikah poteka že vrsto let. Ali bomo razumeli, znali varovati in doživljati, kar je še ostalo čudežne prvobitnosti in nepokvarjenosti, bo namreč odvisno tudi od navdušene zavzetosti mladih. S tem namenom v TNP od leta 2002 poteka program Mladi nadzornik.

Z mladimi nadzorniki se ob različnih dejavnostih srečujemo vse leto. Letos smo tako z g. Daretom Šeratom iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije spregovorili o pticah v parku ter z našimi nadzorniki izdelali nekaj gnezdilnic, sodelovali na Belarjevih dnevih v Trenti in še kaj. Najzanimivejši del programa pa so tabori! Letos sta potekala dva. Ob finančni pomoči nacionalne

agencije MOVIT, program MLADINA, je v Trenti potekal mednarodni tabor, ki so se ga udeležili mladi iz madžarskega narodnega parka Kiskunsag. Nadaljevalni tabor v Bavšici smo izpeljali ob finančni pomoči ministrstva za okolje, prostor in energijo, osrednja tema pa je bila NATURA 2000.

Marjeta Albinini

MED PROSTIM ČASOM V PARK

Prostovoljna naravovarstvena nadzorna služba TNP

Naši prostovoljci so posamezniki različnih poklicev, ki so v času svojega dela, predvsem pa med svojim prostim časom, veliko v prostoru TNP. Podpirajo naravovarstvene ideje parka in so s svojim delom v pomoč poklicnim nadzornikom in upravi parka.

Med dejavnostmi v zadnjem času je treba poudariti predvsem promocijske akcije z deljenjem zloženk in sodelovanje z lokalnimi prebivalci oziroma skupnostmi. Skupaj z lokalnimi pašnimi skupnostmi so prostovoljci na Pokljuki očistili travnike pod Galetovcem ter na Kranjski dolini, v sodelovanju z društvom Poti miru pa kaverno iz prve svetovne vojne na planini Zapikraj, lotili pa smo se tudi čiščenja Hribaric.

Redno izvajamo dodatna izobraževanja, ekskurzije po TNP, letos pa smo prvič obiskali tudi druga zavarovana območja v Sloveniji - Sečovljanske soline so nas navdušile.

Marjeta Albinini

Poključka pot

Poključko pot smo zasnovali skupaj z Zavodom za gozdove Slovenije in jo slovesno odprli ob tednu gozdov in evropskem dnevu parkov konec maja 2003. Izdali smo tudi zloženko v štirih jezikih. Pot je označena z značilnimi informacijskimi stebrički TNP, na informacijskih točkah pa so tudi pojasnjevalne table. S TNP ali Zavodom za gozdove Slovenije se je moč dogovoriti tudi za strokovno vodenje.

Poključka ni le izhodišče za pohode na bližnje dvatisočake ali celo na Triglav, temveč je tudi sama po sebi zelo privlačen cilj obiskovalcev. Razmišljanje, kaj pokazati obiskovalcu, kam ga usmeriti in kako obenem tudi varovati naravo, pa je pripeljalo do ideje o Poključki poti. Poključka pot je parkovna in gozdarska učna pot, ki vodi obiskovalce Triglavskega narodnega parka in Poključke po gozdovih ter drugih znamenitostih. Povezuje gozdove, planine ter nas popelje tudi do nekaterih zgodovinskih zanimivosti. Poključka pot je dolga 7,5 kilometra in za celotno pot s postanki pri informacijskih točkah potrebujemo tri ure. Namenjena je vsem, ki prihajajo na Poključko: šolskim in drugim skupinam, strokovnim ekskurzijam in individualnim obiskovalcem.

Martin Šolar

Kolesarska pot po Radovni

je prva tovrstna pot Triglavskega narodnega parka. Nastala je iz zamisli Turističnega podmladka OŠ Gorje, ki je s projektno nalogo Kolesa nazaj - kolesa naprej predstavil naravne in kulturne zanimivosti doline ter jih povezal v kolesarsko pot. Pot predstavlja znamenitosti doline, v Zgornji Radovni pa se pridruži tamkajšnji Kulturni poti. Ljudem želi približati znamenitosti doline ter jih spodbuditi k dejavnemu in usmerjenemu doživljanju narave. Namenjena je vsem, ki radi kolesarijo, imajo radi naravo in kulturno krajino ter želijo vse to tudi globlje doživeti. Pot poteka po dolini Radovne, od Krnice pri Zgornjih Gorjah do muzejsko urejene Pocarjeve domačije v Zgornji Radovni. Dolga je okoli 16

kilometrov, za celotno pot s postanki pri informacijskih točkah potrebujemo 2,5 do 3,5 ure. Večinoma poteka po makadamski cesti skozi dolino, edinemu večjemu vzponu pred koncem poti se lahko ognemo po lažji različici. Na poti je več kot deset informacijskih tabel, ki opisujejo dolino in njene posebnosti. Od ene do druge znamenitosti nas vodijo informacijski stebrički z jasnimi oznakami. Smer vrnitve si obiskovalec kolesar lahko izbere sam.

Kolesarsko pot Radovna smo slovesno odprli 22. septembra 2004, izdali pa smo tudi zloženko v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Martin Šolar

NOVA BRV ČEZ SOČO

Praznovanje 80-letnice TNP 24. 5. 2004 smo obogatili z odprtjem nove viseče brvi čez Sočo v Trenti. Zgrajena je bila z denarno podporo Ministrstva za okolje, prostor in energijo ter s sponzorskimi denarjem Hessensko-slovenskega društva (HSG) iz Wiesbadna v Nemčiji, zato sta slavnostno vrvice skupaj prerezala gospod Mladen Berginc, državni podsekretar MOP, in gospod Karl Schnabel, predsednik HSG. Brv je pomemben del Soške poti, parkovne izobraževalne poti od izvira Soče do Bovca, saj omogoča najkrajši prehod z desnega brega Soče do INFO-središča TNP na Logu. Delavci TNP so naredili novo povezovalno stezo s Soške poti do brvi ter postavili klopco za počivališče na čudovitem razgledišču nad soškimi brzicami.

Ob odprtju brvi so za kulturni program poskrbeli pevci moškega pevskega zbora Triglav iz Trente.

Janez Bizjak

Gradojo vinčo brvi so omogočili: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo Slovenije Hessensko-slovensko društvo Wiesbaden Triglavski narodni park 24. 5. 2004

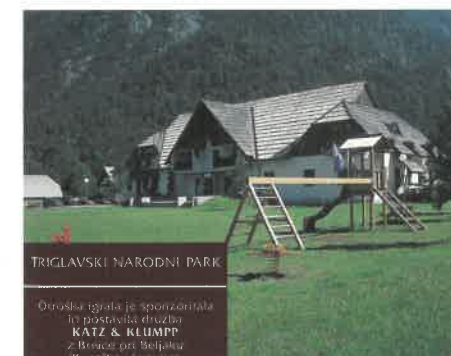
Obnovljeno sodelovanje z narodnim parkom Snowdonia-Wales, Velika Britanija

Že leta 1993 so takratni kulturni minister Slovenije ter predsednika svetov narodnih parkov Snowdonia - Wales in Triglavskega narodnega parka podpisali sporazum o sodelovanju med parkoma. V času od podpisa smo dejavno in koristno sodelovali na mnogih področjih, predvsem pa pri razvoju programov okoljske vzgoje, interpretacije o naravi in kulturni krajini ter pri naravovarstveni nadzorni službi.

Po dobrih desetih letih sodelovanja smo se odločili za obnovo ter ponoven podpis sporazuma o sodelovanju med parkoma. V juniju 2004 smo v Sloveniji gostili delegacijo NP Snowdonia, nov sporazum o sodelovanju pa sta podpisala predsednika svetov obeh parkov gospod Caerwyn Roberts in gospod Tomaž Banovec.

Martin Šolar

TRIGLAVSKI NARODNI PARK Otroška igrala je sponzorirala in postavila družba KATZ & KLUMPP z Brnice pri Beljaku (Wiesbaden, Nemčija). Informacije o postavitvi otroškega igrala in igral KATZ & KLUMPP tel: 0043 4257 21319 www.katzklumpp.at

Družba KATZ&KLUMPP z Brnice pri Beljaku je sponzorirala izdelavo in postavitev lesenih otroških igral pred Informacijskim središčem TNP v Trenti.

Srečanaje TNP, NP Les Ecrins in NP Hohe Tauern 2004 NP

Triglavski narodni park, avstrijski narodni park Visoke Ture in francoski narodni park Les Ecrins so partnersko povezani od leta 1997, skupaj pa delujejo tudi v Mreži zavarovanih območij v Alpah.

V sodelovanju med tremi parki velja posebej omeniti tradicionalno srečanje uslužbencev vseh treh parkov. Gostitelj letošnjega srečanja je bil Triglavski narodni park. 24. in 25. septembra je TNP obiskalo več kot sto zaposlenih v NP Visoke Ture in NP Les Ecrins. Z nami so obiskali Vrata s slapom Peričnik, Pocarjevo domačijo v Radovni, Informacijsko središče TNP v Trenti ter se podali tudi na Soško pot ter obiskali planino Trebiščno, od koder so se Čez dol skozi Zadnjico vrnili v Trento.

Martin Šolar

Nadzorniki TNP so obuti v nogavice BRIDGEDALE

www.logos-trend.si

RAZSTAVA NARAVA SLOVENIJE - ALPE Prirodoslovni muzej Slovenije

Gora človeku pomeni trdnost, neranljivost, nepremagljivost. Alpe so videti večne; ne glede na to, ali stojimo tik pod tisočmetrsko navpično steno, ali pa z Gorjancev, Cerkniškega polja, Piranskega zaliva ali Boča v objektiv daljnogleda ujamemo alpske vršace. Če premerimo slovensko deželo krajevno in časovno, ugotovimo, da se je v gorah malo dogajalo, da so se v vsej zgodovini poselitve ti kraji sorazmerno zelo malo spreminjali. Območij, kamor človeška roka ni neposredno posegla, pa je v srednji Evropi in s tem v Sloveniji silno malo. Gorska narava ima visoko vrednost predvsem zato, ker je bila ves čas prepuščena sama sebi, lastnemu razvoju po naravnih zakonitostih.

Razstava, ki smo jo pripravili v sodelovanju med Prirodoslovnem muzejem Slovenije in TNP, želi prebivalcem in obiskovalcem Slovenije z različnih vidikov predstaviti to 'skoraj samo sebi prepuščeno naravo'. Od nežive narave, mineralov, površja, jam, voda do rastlin, skupin živalskih vrst in tudi nekaterih izstopajočih vrst. Razstava je bogata z zgoščenimi, a poljudnimi besedili, zvoki živali in s fotografijami; nekatere dele razstave pa lahko obiskovalci ponesejo tudi domov v obliki bogato opremljenega zbornika.

Jurij Dobravec

Razstava Narava Slovenije - Alpe je postavljena še do konca septembra 2005.

ŠVEDSKI KRALJEVSKI PARK V ČADRGU

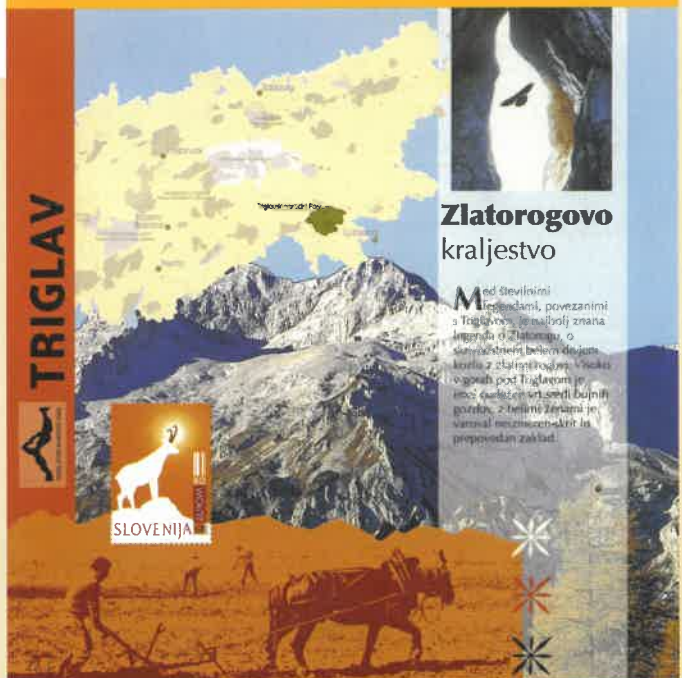
Švedski kralj Gustav in kraljica Silvia sta dne, 17. junija 2004 v okviru uradnega obiska v Sloveniji na svojo željo obiskala vas Čadrg v Triglavskem narodnem parku. Na ravnem travniku pod vasjo, kjer je pristal helikopter, sta visoka gosta in njuno številno spremstvo

pozdravila direktor TNP Janez Bizjak in domačinka Marija Bončina. Marija je gostom razkazala vaško sirarno, urejeno z denarno pomočjo Fordove fundacije, nato pa je pod kozolcem pripravila malico z domačimi dobrotami, pridelanimi v Čadrgu. Čudovit sončen dan in sproščeno vzdušje sta bila 'kriva', da se je kraljevski par zadržal v Čadrgu dlje, kot je bilo določeno v postopku.

Janez Bizjak

Skrivnostne gore

Alpski narodni in naravni parki, ki so povezani v Mrežo zavarovanih območij Alp (Alparc), so ob mednarodnem letu gora 2002 pripravili skupno potujočo razstavo *Skrivnostne gore* (Mytos Berge).

Namen razstave je predstavitev značilnih legend in pravljic, nastalih na območjih današnjih alpskih parkov. Pregled alpske mitologije od Francije do Slovenije kaže na presenetljive podobnosti starožitnih predstav, ki so jih prebivalci Alp povezovali s skrivnostmi visoko v gorah. Vsi razstavnici panoji so opremljeni z besedili v slovenskem, nemškem, francoskem in italijanskem jeziku. Tovrstna dosledna in enakovredna štirijezicičnost pomeni tudi uveljavljanje slovenščine kot četrtega enakopravnega jezika v Alpah.

Na začetku leta 2005 bo razstava v Sloveniji.

Janez Bizjak